

Тема 4. Специфіка синтаксичних характеристик наукового стилю

План

1. Загальна характеристика синтаксису наукового стилю
2. Наукові, дидактичні й мовні особливості магістерської роботи (проекту)
3. Мовні особливості жанрів-репрезентів дослідницької наукової роботи
4. Суперечка як основа професійної дискусивно-полемічної мови

Література: 2,5, 9, 10

Словники: 6, 18, 19

1. Загальна характеристика синтаксису наукового стилю

Синтаксичні норми — це норми, які регламентують вибір правильної синтаксичної конструкції, це своєрідні правила побудови словосполучення, речення, тексту.

Порядком слів називається властиве певній мові розташування членів речення у певній послідовності

Для української мови характерний **вільний порядок слів** - усі члени речення можуть змінювати своє місце

Закон "Про мови" потребує уточнення. констатація факту

Потребує уточнення Закон "Про мови". категоричність

Уточнення потребує Закон "Про мови". безапеляційність, однозначність

Характеристика синтаксису наукового стилю

- Двоскладні речення зазвичай мають простий дієслівний присудок, виражений дієсловом активного стану формі 3-ї особи однини або мн. теп., мин., майб. часу
Аспірант урахував зауваження....
Екзаменаційна комісія розгляне дипломну роботу
  - Речення зі складеним іменним присудком, складниками якого є дієслова: *бути, є, називатися, мати, володіти, залишатися, характеризуватися, складатися, слугувати, полягати, становити собою, вважатися, відрізнятися тощо*
  - Безособові речення, що позначають дію взагалі, спрямовують увагу читача на об'єкт чи дію і відображають об'єктивний характер наукового викладу: *З цими висновками важко погодитися; важливо наголосити*
-

Характеристика ресурсу **простих непоширених і простих поширених речень**

Наприклад

1. Літературна мова реалізується в **усній і писемній** формах.
  2. **По-перше**, під стилістикою розуміють певний мовний рівень, а саме, сукупність мовних засобів, що виражають стилістичне значення.
  3. **Мовна політика** – сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі.
  4. Означення, **виражене дієприкметниковим зворотом**, відокремлюється, якщо стоїть після означуваного слова.
  5. **Виражене дієприкметниковим зворотом** означення не відокремлюється, якщо стоїть перед означуваним словом
  6. **Обслуговуючи потреби суспільства**, мова виконує певні функції.
-

Синтаксичний розбір речення

Літературна мова – це унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей: державні та громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей.

---

2. Наукові, дидактичні й мовні особливості магістерської роботи (проекту)

- титульна сторінка
  - зміст
  - вступ
  - основна частина, що складається з теоретичного й декількох дослідницьких (експериментальних) розділів
  - висновки
  - список скорочень
  - список літератури і використаних джерел
  - додатки
-

Мовні засоби оформлення вступу наукового дослідження

Назва компонента вступу	Мовні засоби оформлення
Обґрунтування вибору теми та її актуальності використовують	проблема... має першорядне, наукове, теоретичне, практичне значення; проблема актуальна, цікава, доцільна, не втратила свого значення, актуальності
Мета дослідження — це уявлення про результат роботи	дипломна робота присвячена вивченню, розгляду, дослідженню, опису, вирішенню...
Завдання дослідження в сукупності повинні давати уявлення, що слід зробити для досягнення мети	<i>дієслова</i> вивчити, дослідити, описати, проаналізувати, розглянути, визначити, встановити, обґрунтувати, виявити, перевірити, довести, показати, апробувати тощо <i>іменники</i> фактори, підходи, роль, доцільність, форми, методи, прийоми, технології, критерії, особливості тощо

Умовні позначення — специфічна термінологія, вживана в науковій роботі, певні скорочення

Вінницький ДПУ	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
обр. ФСУМ	обрядова лексика «Фразеологічний словник української мови» у 2-х томах

Загальноприйняті скорочення

авт. а. - авторський аркуш

б-ка - бібліотека

Завдання 5

Покликання — фрагмент наукової праці, в якому автор подає відомості про предмет свого дослідження, наявні в інших наукових джерелах

Мета

- аргументувати, доповнити або проілюструвати власну думку фактами з інших наукових текстів
- підтвердити чи спростувати чужу думку
- порівняти різні підходи вчених стосовно аналізованої проблеми

"Мова, — наголошував В. Гумбольдт, — це об'єднана духовна енергія народу, що дивовижним чином закріплена у відповідних звуках і в цьому вияві та через взаємозв'язок своїх звуків зрозуміла всім мовцям." [1, с. 21]

Цитата – дослівне відтворення фрагмента іншого тексту для підтвердження або ілюстрації тієї чи іншої думки

Способи використання	Розділові знаки
У вигляді прямої мови	А: «П (?!...)». «П (?!...)», - а. А: «П (?!...)», - а. «П (...?!) – а. – П (?!...)». «П, - а, - п»
Є частиною речення мовця	Пишеться з малої букви і береться в лапки
Використовується повним реченням	На місці пропущених слів пишеться три крапки

Способи використання цитат

Найуживанішим серед них є термін «запозичення — звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації вже наявних і позначення невідомих раніше предметів» [1, с. 68].

Є частиною речення мовця

«Розробка ефективного та водночас раціонального первинного обліку є дуже важливим питанням у діяльності підприємства, - наголошує науковець О.А. Полянська, - адже від змісту та форм первинних документів залежить якість управлінського обліку, інформації, яку він продукує, і відповідно якість прийнятих на підприємстві управлінських рішень» [5, с.39].

«П, - а, - п»

Завдання 7

Висновок — заключна частина наукового дослідження, де подаються узагальнення дослідів, наслідків або результати роздумів

- ✓ *узагальнено результати проведеного дослідження...*
  - ✓ *відзначено, що...*
  - ✓ *з'ясовано, що...*
  - ✓ *дослідження показало...*
  - ✓ *зіставний аналіз... уможлиблює...*
  - ✓ *отже, можна зробити висновок, що...*
  - ✓ *узагальнюючи сказане*
  - ✓ *зважаючи на викладене вище*
  - ✓ *підсумовуючи, є підстави твердити, що...*
-

3. Мовні особливості жанрів-репрезентів дослідницької наукової роботи

Апробація (лат. — схвалення) — спосіб корегування, доопрацювання, виправлення, компетентного оцінювання

Види

□ наукова стаття

□ науковий виступ

Ознаки

Спільне - інформативність, аргументованість, логічність, лаконічність

Відмінне – виступ - жанр усної мовної комунікації, обмежений часовим проміжком, характеризується безпосереднім контактом зі слухачем

Формулювання назви статті

- має бути лаконічним і однозначним
- сконцентрувати увагу читача на предметі дослідження

Так уживають	Так радимо
Дослідницькі уміння вчителя української мови і літератури	Дослідницькі уміння вчителя української мови і літератури: стан сформованості
Науково-дослідна лабораторія у вищій школі	Науково-дослідна лабораторія: діалог особистостей
Навчальна техніка у закладах освіти	Проблеми впровадження навчальної техніки у вищих навчальних закладах

Структура професійної публічної промови

Зачин - поява оратора, його поведінка, перші слова звернення до слухачів

Вступ - повідомлення теми, перелік і характеристика проблеми
- визначення актуальності і суспільної значимості

Основна частина

виклад матеріалу - розповідь, опис, роздум

доказ - логічне доведення чогось через пояснення, приклади, досліді, ілюстрації

спростування - доказ від протилежного, протиставлення змісту існуючому твердженню

Висновок

- підсумувати сказане
  - узагальнити думку
  - підсилити зацікавленість предметом промови
  - закріпити враження від промови
-

«Сила аргументів не в кількості, а у вагомості»

Аргументація – це процес доказу судження, наведення аргументів, доказів, що спрямовані на переконання співрозмовника і обґрунтування істинності якогось судження

Структура переконання

- теза
- аргумент
- демонстрація

Теза – це судження, яке має бути доведене в процесі аргументації

Закони тези

- ✓ потребує доказу
  - ✓ формулюється точно
  - ✓ не можу бути багатозначною
-

Сильні аргументи

- точно встановлені факти і судження, що впливають із них
  - документи (закони, накази, розпорядження тощо), що є чинними на момент спілкування
  - висновки експертів
  - цитати із достовірних джерел
  - експериментально перевірені дані
  - показання свідків і очевидців подій
  - статистичні дані
-

Наприклад

«Українська мова – одна з найдавніших слов'янських мов (теза).

Аналіз мовних засобів пам'яток старовини дозволив ученим О.Потебні, А. Кримському зробити висновок про те, що українська мова в загальних рисах склалася в XI-XII ст., хоча певні форми у живій мові могли існувати задовго до XI ст. Зіставлення мовних фактів дозволяє сучасним лінгвістам (О. Серебрянській та ін.) зробити висновок про те, що лексичний фонд слов'янської прамови особливо зберегла українська – і це дозволяє називати її давньою, самобутньою мовою (аргумент).

Зокрема зі слов'янської прамови в сучасній українській мові збереглися слова: берегиня, бентежити, глек, волошка, вештатися, збагнути, дошкуляти, кучугура, кліпати, кволий, глузд» (демонстрація).

---

4. Суперечка як основа професійної дискусивно-полемічної мови

Дискусія — це форма колективного колективного обговорення, мета якого виявити істину, мета якого виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних міркувань, мета якого виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів, мета якого виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів, мета якого виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних

Синтаксичні конструкції, що використовуються при обговоренні професійних проблем

Назва етапу обговорення	Синтаксичні конструкції
Вступ у суперечку	<i>Не можу погодитися...; Дозвольте заперечити...;</i>
Сумніви у достовірності тези	<i>Думка про... потребує більш ґрунтовної аргументації</i>
Спростування аргументів суперника	<i>Аргументи недостатньо переконливі, тому що...; Факти не підтверджуються, оскільки...</i>
Перебити монолог опонента	<i>Дозвольте мені сказати декілька слів; Я хотів би лише зауважити, що...</i>
Висновки	<i>Відповідно...; От чому не можна погодитися...; Така моя позиція...</i>
Відступ на випадок неуспіху чи поразки	<i>Сьогодні, справді, ще не час, але...; Ми до цього ще повернемося пізніше, а зараз...; Ви самі з часом переконаєтеся...</i>
У разі поразки	<i>Вчуся дискутувати; Хотів переконатися у тому, що ви знаюча людина; Я поступаюь вам, залишаючись при своїй думці, і все ж аргументи невичерпані</i>